

UDENRIGSMINISTERIET

Den 19. november 2010

Spørgsmål fra Folketingets Udenrigsudvalg
Stillet af Steen Gade (SF)
Nr. 14 af 11. oktober 2010

Spørgsmål 14:

Vil ministeren lave en redegørelse på baggrund af sagen om de sikkerhedspenge, der angiveligt er blevet betalt til Taliban i Afghanistan i forbindelse med et dansk skolebyggeri lidt uden for provinshovedstaden Lashkar Gah (jf. omtalen Ekstra Bladet og Jyllandsposten i uge 39)?

Svar:

Der har i september været en række artikler i danske medier vedrørende sikkerhedspenge, der angiveligt skulle være betalt til Taliban for at opnå sikkerhed i forbindelse med et dansk finansieret skolebyggeri i Helmand provinsen.

Omtalen har specifikt drejet sig om skolen Kochnai Kariz, der ligger ca. 3 km udenfor Lashkar Gah. Skolen har været under opførelse siden 2009 og forventes endeligt opført inden udgangen af året. Skolen indgår i en større gruppe af skolebygnings- og renoveringsprojekter i Helmand og finansieres igennem det afghanske undervisningsministerium med midler fra det danske uddannelsesprogram i Afghanistan.

Det danske uddannelsesprogram har et nationalt sigte og støtter de nationale afghanske udviklingsplaner samt den nationale plan for uddannelse. Programmet arbejder primært gennem det afghanske undervisningsministerium, både på centralt og decentralt niveau. Indsatsen på uddannelsesområdet indgår ligeledes som en vigtig del af de årlige danske Helmand-planer. Der er siden 2008 allokeret omkring DKK 100 mio. årligt til uddannelse i Afghanistan. Der forudses en stigning til DKK 120 mio. i 2011. Den igangværende fase af uddannelsesprogrammet blev påbegyndt i juni 2010 og løber frem til december 2012.

Uddannelsesindsatsen i Helmand fokuserer, på samme måde som det nationale program, på kapacitetsopbygning af de provinsielle uddannelsesmyndigheder. Samtidig støttes en række konkrete indsatser for at få flere piger i skole, og der arbejdes også for øget dialog mellem uddannelsesmyndighederne og de enkelte landsbyer. Indsatsen er efterspørgselsdrevet, dvs. der genetableres eller nybygges skoler på de steder, hvor der gennem dialog med lokalsamfundet viser sig et udbredt ønske om uddannelsestilbud til børnene. Dette er ofte den absolut højeste prioritet hos befolkningen, efter at der er skabt sikkerhed i et givent område.

På baggrund af undersøgelser foretaget af ambassaden i Kabul foreligger der oplysninger om, at den afghanske entreprenør, der arbejder på opførelsen af den omtalte skole i Kochnai Kariz, i en tidlig fase af byggeriet betalte såkaldte sikkerhedspenge til ikke nærmere definerede grupper.

Det afghanske undervisningsministerium identificerede – i samarbejde med de lokale uddannelsesmyndigheder – stedet for lokaliseringen af Kochnai Kariz skolen i 2009, og man iværksatte herefter som vanligt en undersøgelse af området.

De lokale uddannelsesmyndigheder og ISAF vurderede, at lokaliteten var sikker nok til at bygge en skole. Vurderingen var endvidere, at der ikke var Taliban-dominans i området. De danske rådgivere i Helmand vurderede således også, at når de lokale uddannelsesmyndigheder, lokalsamfundet og ISAF samstemmende definerede lokaliseringen som tilstrækkelig sikker til et skolebyggeri, var der et fornuftigt grundlag for at iværksætte projektet.

I foråret 2010 blev skolebyggeriet udsat for en mindre bombe, der sprængte et par vægge væk og ødelagde et klasseværelse. Der var tale om en lokal leder, der ville presse entreprenøren for beskyttelsespenge. Bomben var altså ikke anbragt af oprørsstyrkerne. De skyldige i sprængningen blev hurtigt pågrebet af det afghanske politi og er siden blevet retsforfulgt og fængslet.

Skolen var i august 2010 genstand for skyderi mellem politi og formodede oprørere. Det er ikke blevet verificeret, hvem der skød mod skolen. Årsagen har sandsynligvis været politiets tilstedeværelse ved byggeriet og altså ikke selve skolebyggeriet.

Hverken ambassaden eller rådgiverne havde forudgående informationer om, at entreprenøren skulle have betalt for sikkerhed. Ved en henvendelse fra ambassaden til ejeren af virksomheden i september 2010 kunne denne dog bekræfte, at han samlet har betalt ca. USD 17-20.000 til afpressere. Han er fire gange blevet presset til at udbetale penge og hver gang af nye personer, som udgav sig for at være Taliban. Den sidste betaling til afpresserne fandt sted i marts/april 2010. Han er dog selv i tvivl, om der egentlig var tale om Taliban eller kriminelle bander. Hver gang havde afpresserne påstået, at de tidligere afpressere var kriminelle og ikke Taliban. Han accepterede at betale pengene, fordi hans arbejdere blev overfaldet, slået og slået væk fra arbejdspladsen af disse bander. Der blev først skabt ro, efter at det afghanske politi overtog bevogtningen af byggepladsen.

Entreprenøren var tidligere selv gået til politiet, der dog ikke i første omgang fandt det nødvendigt at beskytte byggeriet med politifolk. Entreprenøren betalte derfor af egen lomme 2.300 USD om måneden for, at politiet alligevel bevogtede byggeriet. Denne betaling blev igangsat for cirka seks måneder siden, men er nu ophørt. Politiet har dog fastholdt bevogtningen af byggeriet.

Både entreprenøren og det afghanske undervisningsministerium har samstemmende oplyst, at der endnu ikke er foretaget betalinger for arbejdet med Kochnai Kariz skolen (skolen er på nuværende tidspunkt ca. 90 % færdig). De ventende betalinger er et særtilfælde, der bl.a. skyldes ændringer af ikrafttrædelsen af det afghanske finansår netop på det tidspunkt, hvor byggeriet gik i gang samt tekniske ændringer i kontraktens løbetid. Ambassaden har i øvrigt også fået oplyst, at entreprenøren er ganske velhavende, og at han på trods af de manglende betalinger har haft den finansielle styrke og egenkapital til at fortsætte arbejdet. Der er ikke indikationer på, at der vil blive yderligere problemer omkring det konkrete byggeri. Det er forståelsen, at de lokale myndigheder vil opretholde beskyttelsen af byggeriet. Skolen forventes taget i brug til november som planlagt.

Kochnai Kariz skolen indgår i en større gruppe af 14 igangværende projekter, der blev refereret til i pressen. Der er tale om byggeri af undervisningsinfrastruktur finansieret af det danske uddannelsesprogram under ledelse af det afghanske undervisningsministerium. I forbindelse med den løbende monitorering af de 14 byggeprojekter – herunder sikkerheden – har der ikke vist sig væsentlige problemer af sikkerhedsmæssig karakter, som har krævet skærpede sikkerhedsforanstaltninger, jf. dog nedenfor om flytning af projekter i en tidlig fase. Byggeprojekterne er alle lokaliserede i byzonerne i Lahskar Gah og Gereshk, hvor skoler såvel som anden infrastruktur er omfattet af de generelle sikkerhedsforanstaltninger omkring byerne, og de blev i sin tid valgt blandt andet på baggrund af en sikkerhedsscreening af området. Sikkerheden omkring disse skoler varetages af den afghanske hær, politi og også af ISAF-styrken.

Udover disse 14 igangværende, eller netop afsluttede projekter, er der yderligere 6 byggerier i Helmand (skoler og ét seminarium). Alle byggerierne er færdige med undtagelse af ét, som ligger stille, og som formodentligt må opgives på grund af kontraktuelle problemer med entreprenøren samt vanskeligheder med at føre tilsyn på grund af sikkerheden i området.

Det skal understreges, at man i enkelte tilfælde i en tidlig fase efter monitorering af sikkerhedssituationen traf beslutning om at flytte projekter til andre lokaliteter, fordi det oprindeligt udpegede område blev vurderet til at være under intimidering af Taliban.

Monitorering og overvågning

I Helmand finansierer Danmark fem rådgivere til uddannelse. Der er tale om tre internationale og to nationale rådgivere. Rådgiverne er udstationeret til Helmand "Provincial Reconstruction Team" (PRT) i Lahskar Gah, hvor de indgår som en del af den samlede stabiliseringsindsats i Helmand-provinsen. De danske rådgivere har et tæt samarbejde med den øverste myndighed for uddannelse i "Helmand Provincial Education Directorate" og har som opgave at opbygge lokal administrativ og faglig kapacitet, samt sikre hensigtsmæssig anvendelse af de danske bistandsmidler. En af deres opgaver er at rådgive og overvåge udbudsprocesser i forbindelse med skolebyggeri, der normalt udføres af lokale entreprenører, og siden følge byggeprocessen sammen med lokale teknikere fra den øverste myndighed for uddannelse "Helmand Provincial Education Directorate".

Skolebyggeri udbydes nationalt og styres overordnet fra det afghanske undervisningsministeriums infrastrukturenhed, hvortil Danmark har sekunderet en rådgiver. Rådgiverens rolle er via sidemandsoplæring at rådgive og støtte ministeriets ansatte og enheden, samtidig med at indkøbsprocessen overvåges. Processen er således underlagt en høj grad af kontrol og monitorering for bedst muligt at sikre, at alt går rigtigt til.

Efter udvælgelsen af entreprenøren på et givent byggeprojekt er det afghanske undervisningsministerium kontraktholder og vil sammen med Finansministeriet finansiere kontrakten. Dette sikrer en kapacitetsopbygning i ministeriet, herunder indenfor finansiel administration. I Undervisningsministeriets finansafdeling sidder der yderligere en dansk-finansieret rådgiver, som blandt andet har til opgave at følge betalinger på dansk finansierede kontrakter.

Udenrigsministeriet har iværksat følgende yderligere initiativer for at styrke overvågning og monitorering af bistandsprojekterne på skoleområdet:

Ved brev til undervisningsministeriet har vi fra dansk side anmodet de afghanske myndigheder om at sørge for sikkerhed omkring de steder, hvor dansk-finansierede skoler bygges.

De afghanske myndigheder er blevet adviseret om, at enhver betaling til tredjepart – som ikke direkte er relateret til kontrakten – vil blive anset som en overtrædelse af denne, og kan føre til en umiddelbar opsigelse. Myndighederne har meddelt dette skriftligt til alle entreprenører.

Ambassadøren i Kabul har flere gange fået bekræftet fra den afghanske undervisningsminister, at myndighederne vil sørge for sikkerheden, både ved skolebyggeri og ved skoler, der er taget i brug. Ministeriet har sendt en delegation til Helmand for at følge op med provinsens uddannelsesmyndigheder.

Ambassaden i Kabul har også indført et skærpet tilsyn med skolebyggeri i Helmand og instrueret uddannelsesrådgiverne om øget opmærksomhed omkring sikkerhed, men også specifikt at sikre, at der følges op med entreprenørerne omkring dette.

Den danske bistand til uddannelse, herunder til skolebyggeriet i Helmand, er et godt eksempel på, hvordan Paris deklARATIONEN overholdes med brug af nationale processer, samtidig med at der opbygges øget kapacitet. Samtidig sikres bedst muligt, at der er overordnet kontrol med processerne og hensigtsmæssig anvendelse af midlerne, samt at dette er i overensstemmelse med de nationale planer, og det der er planlagt i programmet.